

**МОДЕЛЬ ВІДКРИТОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗНВК «ОСНОВА»,
ЗБАГАЧЕНОГО ПАРТНЕРСЬКИМИ ВІДНОСИНАМИ
З ПОЗАШКІЛЬНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ**

Шульга Л.М.

Україна, м. Запоріжжя, ЗНВК «ОСНОВА»

Проблема освіти школярів є однією з найбільш актуальних соціальних проблем в період глобальних інновацій, що відбуваються у сферах економіки, культури, техніки. Останні роки в умовах радикальних змін у системі освіти України, пов'язаних з процесом глобалізації, культивувався екстенсивний підхід в її вдосконаленні за рахунок залучення додаткових потужностей (нових засобів, обладнання, інформаційних технологій, перерозподілу часу на різні види навчальної діяльності, диференціації освітнього процесу), що призвело до перевантаження учнів, технократичної орієнтації освіти, зниження моральності і рівня культури.

Криза сучасної системи середньої освіти виявляється у втраті можливості враховувати особистісні потреби людини в самопізнанні, самоактуалізації і самореалізації. Тому надзвичайно актуально оптимізувати освітній простір сучасної школи в умовах інноваційних змін.

Національна доктрина розвитку освіти України визначає метою державної політики щодо розвитку освіти створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

Вирішуючи завдання самореалізації, необхідно створити в інноваційному освітньому просторі умови і стимули для розвитку мотивації учнів, навичок самоаналізу на колективному та індивідуальних рівнях, а також формування інноваційної поведінки в учнів, що припускає прояв ініціативи, самостійності та відповідальності у виборі творчих рішень.

Суттєву допомогу у вирішенні проблем соціалізації учнів та їх професійного самовизначення надає партнерство з позашкільними організаціями. Тому нам видається важливим створення відкритого для співпраці освітнього простору школи, що забезпечить учням можливість творчого занурення в світ науки, техніки і культури, та оптимально повної їх соціалізації.

Школа — це життєвий простір дитини: тут вона не просто готується до життя, а живе. Навчально-виховна робота сьогодення вимагає організації, яка б сприяла становленню особистості як творця і проектувальника життя, гармонізації та гуманізації стосунків між учнями, педагогами, школою і родиною. Відкритий освітній простір має можливості забезпечення високої якості освіти та реалізації потреби учня в розвитку його інтересів, схильностей, соціалізації.

Поняття відкритості освіти тільки ще формується, але інтерес до осмислення самого поняття та створення практики відкритої освіти в теперішній час досить великий і виявляється як у сучасній педагогічній теорії, так і в реальній освітній практиці.

Позиції вчених щодо визначення основних характеристик відкритого освітнього простору різні. На думку науковців, відкритий простір характеризують гуманні правила та врівноважений тип спілкування. Воно представляє найбільш повні можливості для особистісного розвитку кожного суб'єкта, тоді як закритий простір орієнтовано на жорсткі правила, неконструктивне спілкування, що перешкоджає особистісному зростанню.

Глобальною метою відкритої освіти є підготовка учнів до повноцінної і ефективної участі в громадській і професійній галузях в умовах інформаційного суспільства. Відкрите навчання включає учня в розгорнуті системи інформаційних баз даних, знімає просторово-часове обмеження в роботі з різними джерелами інформації.

Специфіка відкритої системи освіти полягає в тому, що освітня система має бути здатна не лише озброювати знаннями, але й, внаслідок постійного і швидкого оновлення знань в нашу епоху, формувати потребу у безперервному самостійному оволодінні ними, стимулювати творчий підхід до отримання знань впродовж усього активного життя людини. Відкрита освіта в антропологічному контексті видається, в першу чергу, як простір всіх можливих ресурсів для власного освітнього руху будь-якої людини. Головна мета відкритої освіти в цьому випадку - навчити людину максимально використовувати різні ресурси для побудови своєї освітньої програми.

В якості основної характеристики відкритого освітнього простору (ВОП) науковцями підкреслюється його творчий характер. Закритість освітнього простору не дозволяє вирішувати завдання розвитку у дитини прагнення до творчості. Створення ВОП, відкритого для міжособистісного і групового спілкування, розгорнутого до соціуму на інформативному, діяльнісному рівнях, може сприяти загальному творчому розвитку дитини і забезпечити якісний рівень освіти учнів з високим творчим потенціалом.

У закритому освітньому просторі який характеризується обмеженням вимірювання якості освіти кількісними показниками відповідно до встановлених норм і стандартів, домінує

компенсаторний характер виховання як усунення недоліків, при цьому основним завданням освітнього закладу є предметна організація освіти, що обмежує освітнє партнерство та носить здебільшого формальний характер.

Відкритий освітній простір забезпечує високу якість освітніх послуг відповідно до соціального запиту. Воно є одночасно і простором виховання в учнів особистісних якостей в процесі його діяльності та спілкування з дорослими, однолітками. Відкрите партнерство носить творчий характер.

Таким чином, під відкритим освітнім простором розуміється цілісний простір розвитку особистості дитини для освоєння їм відкритого світу культури в процесі співпраці з іншими соціальними інститутами, освітніми системами, педагогічними культурами.

Вихідними теоретичними положеннями організації моделі відкритого освітнього простору НВК з організацією партнерства з позашкільними закладами стали наступні:

1) Основною метою ВОП є консолідація зусиль його суб'єктів з метою забезпечення розвитку індивідуальності учня, зміцнення і збереження його фізичного, психологічного здоров'я.

2) Головним змістом принципу відкритості освіти є усвідомлене замовлення школяра на власний процес освіти.

3) Показниками відкритого освітнього простору є різноманіття і варіативність освітніх пропозицій та їх реалізація в якості ресурсів для побудови індивідуальної освітньої програми.

4) Усвідомленість вибору проявляється через два критерії:

- ініціативність - самостійність у здійсненні вибору певної освітньої послуги;
- цілеспрямованість - обґрунтування необхідності вибору певної освітньої послуги для побудови індивідуальної освітньої програми.

5) Відкритий освітній простір передбачає розвиток комплексу взаємопов'язаних компонентів:

- спільна діяльність дітей і дорослих, їх суб'єктивність;
- освоєння дорослими і дітьми середовища спільного буття;
- спосіб відтворення відносин між учасниками спільної діяльності;
- управління системою, що забезпечує інтеграцію компонентів у цілісну систему і її розвиток.

6) Інтеграція ВОП передбачає включення всіх суб'єктів ВОП у спільну діяльність; розширення діяльності, вихід за межі внутрішнього освітнього простору; формування банку індивідуальних педагогічних проблем та розробка методичних рекомендацій щодо їх розвитку; спільне проектування ВОП.

7) Відкритість освітнього простору дозволяє залучити в систему середньої освіти ресурси з інших сфер (кадри , техніка , фінанси).

В якості одного з варіантів моделі ВОП ми розробили модель відкритого освітнього простору навчально-виховного комплексу «ОСНОВА» з організацією партнерства з позашкільними закладами, яка орієнтована на реалізацію освітніх потреб учнів комплексу.

Концепцією інноваційного розвитку НВК «ОСНОВА» на 2011-2014 р.р. визначено вдосконалення системи позаурочної діяльності як ефективного шляху формування в учнів громадянської відповідальності, самосвідомості, духовності і культури, ініціативності, самостійності, здатності до успішної соціалізації в суспільстві. Позаурочна діяльність НВК повністю залежить від наявних кадрових і матеріальних можливостей. Збагачення її системи Концепція розглядає в поширенні партнерських відношень з батьками, громадськими організаціями та позашкільними закладами, у відкритості освітнього простору. Тому перед адміністрацією та педагогічним колективом постало завдання створення моделі відкритого освітнього простору з організацією партнерства НВК з позашкільними закладами.

Модель відкритого освітнього простору навчально-виховного комплексу «ОСНОВА» (Див. рис.1), збагаченого партнерськими відносинами з позашкільними організаціями, передбачає глибоку інтеграцію основної та додаткової освіти дітей на основі активної взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу. Визначення змісту їх діяльності і способів її організації будується на основі єдиних концептуальних ідей, що забезпечують розвиток кожного учня та збагачення освітнього простору НВК в цілому.

Мета: Створення умов для самовизначення, самореалізації та соціалізації кожного учня у вільний від навчання час.

Рис.1. Модель відкритого освітнього простору навчально-виховного комплексу «ОСНОВА»

Завдання:

1. Забезпечити інтеграцію основної та додаткової освіти учнів.
2. Організувати співробітництво та партнерство для забезпечення цілісності відкритого освітнього простору.
3. Створити умови для самовираження і самовизначення кожного учня.
4. Формувати культуру самореалізації особистості учнів.
5. Формувати навички позитивного комунікативного спілкування.
6. Розвивати навички організації та здійснення співпраці з педагогами, однолітками, батьками, старшими дітьми у вирішенні спільних проблем.
7. Виховувати працьовитість, здатність до подолання труднощів, цілеспрямованість та наполегливість в досягненні результату.
8. Розвивати позитивне ставлення до базових суспільних цінностей (людина, сім'я, Батьківщина, природа, світ, знання, праця, культура) - для формування здорового способу життя.
9. Створити умови для ефективної реалізації основних цільових освітніх програм різного

рівня, що реалізуються в позаурочний час.

10. Поглиблювати зміст, форми і методи зайнятості учнів у вільний від навчання час.

11. Організувати інформаційну підтримку учнів.

12. Удосконалювати матеріально-технічну базу організації дозвілля учнів.

В основу Моделі відкритого освітнього простору навчально-виховного комплексу «ОСНОВА» покладено:

- систему з формування культури самореалізації, яка допоможе дитині самовизначитися та самореалізуватися в сферах «я можу», «я хочу», «я здатний», «я обираю», «я прагну»;

- освітню систему I та II половини дня: інваріантну та варіативну частини базового компоненту під час уроків, додаткових занять, факультативів; додаткову освіту за інтересами – на курсах, в гуртковій та клубній роботі;

- систему учасників відкритого освітнього простору: учнів, вчителів та вихователів ГПД, батьківської громади, партнерів;

- систему сучасних партнерських відносин з позашкільними закладами, громадськими організаціями, представниками бізнесу, установами науки і культури, установами вищої та середньої професійної освіти.

Структура системи з формування культури самореалізації складається з аспектів: духовного, соціального, психічного, фізичного та морального.

Духовний аспект - самореалізація особистості відповідно до системи ціннісних орієнтацій та духовної спадщини людства;

Соціальний аспект — самореалізація особистості у взаємовідносинах із соціумом відповідно до морально-етичних та правових норм поведінки, вирішення питання про шляхи та способи самореалізації особистості в соціумі;

Психічний аспект — самореалізація як потреба, як діяльність і як об'єктивний і суб'єктивний результат цієї діяльності, здатність керувати своїми відчуттями, емоціями, почуттями та думками;

Моральний аспект — самореалізація як задоволення потреб відповідно до загальнолюдських норм;

Фізичний аспект—фізична самореалізація пов'язана з проявом фізичної активності, направлена на удосконалення спортивних вмінь та формування навичок здорового способу життя дитини.

Відкритий освітній простір зумовлює співпрацю з партнерами на рівні освітнього процесу, сумісних педрад, теоретичних семінарів, семінарів-практикумів, творчих

лабораторій та впровадження інноваційних технологій в навчально-виховну діяльність НВК. Інтерактивні методи та прийоми, особливо метод проектів, спрямовано на самостійну діяльність гуртківців і дозволяє активно розвивати в дитині основні види мислення, творчі здібності, прагнення до творчого самовираження. Відкрите освітнє середовище вимагає від усіх учасників навчально-виховного процесу НВК удосконалення форм роботи по запровадженню інноваційних технологій, а від адміністрацій НВК та партнерських організацій - ефективних управлінських технологій, орієнтованих на співпрацю всіх учасників навчально-виховного процесу.

Партнерство дозволяє збагатити освітній простір НВК та відкрити його для співпраці з широким колом позашкільних організацій. Саме позашкільна освіта повинна стати невід'ємною ланкою безперервної освіти, саме вона відіграє важливу соціальну роль у вихованні творчої, компетентної особистості, свідомого громадянина держави:

- забезпечує інтеграцію основної та додаткової освіти учнів. Більшість дітей зайнято в системі додаткової освіти до 18.00, що сприяє загальному розвитку особистості дитини та вирішення проблем профілактики бездоглядності та безпритульності дітей і підлітків;
- розширює коло співпраці НВК з центрами додаткової освіти, забезпечуючи можливість відвідування учнями більшої кількості гуртків і секцій в будівлі НВК;
- вирішує проблеми неуспішності в навчанні. Більше приділяє увагу аналізу успішності учня, вибудовує траєкторію індивідуального розвитку дитини з урахуванням її зайнятості у додатковій освіті ;
- виділяється додатковий час для занять з учнями з найбільш складних для них предметів;
- забезпечує взаємодію з сім'єю з питань виховання та освіти дітей, збереження їх здоров'я та реалізацію комплексу заходів щодо соціального захисту дитинства;
- створює умови для самовираження, самовизначення кожного учня, сприяє розвитку прагнення до безперервної освіти протягом всього активного життя людини;
- вирішує проблеми необхідності добиратися дітям самостійно, без супроводу дорослих, до Центрів додаткової освіти дітей.

Етапи впровадження моделі

Перший етап – (2011-2012 н.р.) – підготовчий. *Основний зміст діяльності*: аналітично - діагностична діяльність, пошук і корекція інноваційних технологій, форм, методів і способів виховання з урахуванням особистісно - значущої моделі освіти; визначення стратегії і тактики діяльності; формування єдиного освітнього простору НВК та установ додаткової освіти дітей. *Очікуваний результат*: забезпечення чіткого уявлення про майбутнє освітньої установи та

готовності до здійснення експериментальних перетворень.

Другий етап (2012-2014 рр.) - експериментально – практичний. *Основний зміст діяльності*: оптимізація процесу реального розвитку дітей через інтеграцію загальної та додаткової освіти; вирішення проблем навчальної перевантаженості школярів за рахунок створення єдиного розкладу на першу і другу половину дня; об'єднання в єдиний функціональний комплекс освітніх і оздоровчих процесів; поляризація освітнього середовища школи з виділенням просторів (кабінет, майстерня, бібліотека, читальний зал, ігрове поле, комп'ютерний клас, мультимедіа зал, радіорубка, кімната психологічного розвантаження, спортивна зала, хореографічний зал і т.д.); використання в навчально - виховному процесі соціальної та психолого - педагогічної підтримки особистості дитини в процесі розвитку і розкриття його індивідуальних особливостей; створення та апробація виховної системи, що об'єднує виховний простір першої та другої половини дня; модернізація системи учнівського самоврядування; здійснення спільної роботи школи - і установ додаткової освіти дітей з метою реалізації соціального замовлення сім'ї та індивідуальних здібностей і нахилів школярів. *Очікуваний результат*: створення моделі відкритого освітнього простору, що створює умови для безперервної освіти у відповідності з інтересами особистості, що забезпечує соціальну захищеність учасників освітнього процесу.

Третій етап (2014-2015 н.р.) - рефлексивно – узагальнюючий. *Основний зміст діяльності*: узагальнення та презентація досвіду, результатів здійсненої діяльності; зовнішня експертиза експериментальної роботи установи; визначення перспектив розвитку освітньої установи. *Очікуваний результат*: узагальнення, систематизація та розповсюдження накопиченого досвіду експериментальної діяльності.

Вирішуючи концептуальні завдання на основі аналітико-прогностичної діяльності, колектив НВК цілеспрямовано працював над пошуком інноваційних технологій, форм, методів і способів збагачення освітнього середовища з урахуванням виробленої моделі. Наступність у вихованні та навчанні учнів протягом I та II половини дня повинна була поєднати в єдиний освітній простір та забезпечити його відкритість для всіх учасників навчально-виховного процесу. Управлінська модель реалізації концептуальних завдань інноваційного розвитку НВК орієнтувала технологію маркетингу функціонування школи на період вирішення завдань збагачення освітнього середовища через створення інформаційного простору, покращення ресурсного навчально-виховного процесу та організацію широкої мережі гуртків, клубів, секцій.

Протягом першого семестру 2011-2012 н.р. було визначено стратегію і тактику впровадження моделі відкритого освітнього простору. Після забезпечення чіткого уявлення

про майбутнє відкритого освітнього простору НВК та готовності до здійснення експериментальних перетворень було розпочато та підбір партнерів для додаткової освіти учнів. Було розширено спектр позакласної сфери – гурткову, спортивну, художньо-естетичну роботу, максимально сприяючи розвитку і самореалізації кожної дитини.

Позакласна і позашкільна робота здійснювалася на основі добровільності для кожного учня. Перед кожним гуртком постали завдання: сприяти успішній самореалізації кожної дитини, розвитку її творчих, інтелектуальних здібностей, залучення її до активного творчого самовираження, формування в неї бажання розвивати свої здібності, змінювати своєю творчістю світ на кращий, збагачувати свій духовний простір та приносити радість людям.

Для єдності позакласної роботи було створено суспільно-педагогічну систему відкритого освітнього простору НВК з чітко визначеною організацією позаурочної діяльності для розкриття потенційних можливостей кожної дитини. Для організації цієї системи було використано технологію залучення ресурсів як внутрішніх, так і зовнішніх.

Для оптимальної самореалізації учня, розвитку здібностей і можливостей конкретної дитини використано педагогічні ресурси НВК в організації роботи гуртків:

- «Екологія душі» - учитель російської мови та літератури;
- «Ейдетика» - учитель інформатики;
- Арт-студія «Натхнення» - учитель образотворчого мистецтва;
- Хореографія – учитель хореографії;
- «Чарівний квілінг» - вихователь ГПД;
- «Мукосолька» - вихователь ГПД;
- «Орігамі» - вихователь ГПД;
- «Українознавство» - вихователь ГПД;

- «Макраме» - вихователь ГПД;
- «Англійський театр» - вихователь ГПД;
- «Спілкуємося англійською» - вихователь ГПД;
- Літературний гурток «Поетичний дебют» - - учитель російської мови та літератури;
- Військово-спортивний – учитель історії та правознавства;

- Дружина юних пожежників – рятівників – учитель предмету «Захист Вітчизни»;
- Волейбол – учитель фізичної культури;
- Дружина юних інспекторів руху - учитель предмету «Захист Вітчизни».

Протягом 2011-2013 р.р. налагоджено партнерські відносини з позашкільними закладами:

- Запорізьким міським Палацом Дитячої та юнацької творчості;
- Запорізьким обласним центром художньо-естетичної творчості учнівської молоді;
- Запорізьким обласним центром науково-технічної творчості учнівської молоді «Грані»;
- ДЮСШ №8;
- ДЮСШ «Спас»;
- Приват Банк;
- Запорізьке музичне училище ім. П.Майбороди.

Встановлено партнерські відношення з Приватбанком та Запорізьким обласним центром науково-технічної творчості учнівської молоді «Грані». Завдяки партнерам впроваджено в II половині дня «Школу фінансового успіху» та роботу технічних гуртків: макетування, найпростіші технічні моделі, початкове технічне моделювання з природного матеріалу.

Протягом 2011-2013 р.р. налагоджено співпрацю з батьками та учнями з організації курсів, клубної та проектної діяльності:

- Курс Intel «Шлях до успіху»;
- Клуб «Fashion School від Аріадни»;
- Клуб автолюбителів;
- Проект «Моя перша книга про мене»;
- Проект «Я умею делать то, что умеет делать не каждый...» .

Введено в 5-6 класах курс Intel «Шлях до успіху», в рамках курсу успішно виконано творчі учнівські проекти, захист яких відбувся на шкільній конференції 25 травня 2012р.

Справжнім здобуттям 2012 року стало відкриття клубу «Fashion School від Аріадни» до організації якого залучені учениця 5-А класу Капелюш Аріадна та її мама Оксана Вікторівна.

Учні 6-б класу у 2011-2012 н.р. організували діяльність клубу автолюбителів. За результатами своєї діяльності у 2012 році посіли III місце у Всеукраїнському конкурсі

проектів «Наш проект для спільноти», того ж року стали лауреатами обласного фестивалю соціальних проектів «Якщо не ми! Тоді хто?». Завдяки цим учням стали традиційними загальношкільні травневі автоперегони машин на радіоуправлінні.

Таким чином, протягом року учні комплексу розвивали свої здібності в гуртках за трьома напрямками: «Фізичне здоров'я», «Краса», «Інтелект». Збільшилась кількість учнів НВК, задіяних в позашкільній діяльності, до 75%. Крім того, позашкільною освітою охоплено 80,7% учнів пільгових категорій, створено умови, які допомагають дитині розкрити її власний творчий потенціал. Другий рік поспіль учні 10 та 11 класів є студентами коледжу при Запорізькому інституті інформаційних технологій. По закінченню 11 класу вони отримують не лише атестат, але й диплом коледжу, який надає пільги для подальшого навчання у вузі.

Визначено перспективи подальшого розвитку напрямків гурткової роботи збагаченого освітнього простору на трьох проектних етапах навчання у НВК «ОСНОВА». На наступному етапі реалізації моделі відкритого освітнього простору НВК «ОСНОВА», збагаченого партнерськими відносинами, планується поширення партнерських відносин з позашкільними закладами, громадськими організаціями, установами культури, науки та спорту, а також подальше використання внутрішніх ресурсів з метою збагачення освітнього середовища комплексу. З метою поширення мережі клубів за інтересами перспективним напрямком розвитку відкритого освітнього простору визначено продовження формування органів креативного учнівського самоврядування.

Впровадження моделі відкритого освітнього простору навчально-виховного комплексу «ОСНОВА», збагаченого партнерськими відносинами, вивело освітні послуги в НВК на новий рівень, поширило можливості для самовизначення та самореалізації учнів. Результатами впровадження моделі стало поширення партнерських відношень, інтеграція навчання та виховання I та II половини дня в єдиний освітній простір та організація в навчальному закладі позаурочної роботи за інтересами майже кожної дитини. Широка мережа гуртків, співпраця з високопрофесійними позашкільними спеціалістами дозволили досягти учням високих результатів в діяльності за власними інтересами. Створена можливість розкриття власного творчого потенціалу кожної дитини у відкритому освітньому просторі НВК, забезпечення соціалізації учнів, підготовка їх до успішної інтеграції в суспільство, самостійного способу життя, є запорукою випереджаючого розвитку Запорізького навчально-виховного комплексу «ОСНОВА».

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш.А. Созидая человека. - М., 1982. - 495с

2. Бодальов А.А. Формування особистості - актуальна проблема комплексного психолого -педагогічного дослідження / Под ред. А.А. Бодалева , В.А. Ляудис . - М: НДІ загальної педагогіки АПН СРСР , 1980 . - С.6 -9.
3. Буева Л.П. Теорія і практика виховних систем // Педагогіка. - © 1 . - 1995 . - С.124 .
4. Ковальов Г.А. Психологічний розвиток дитини і життєве середовище // Питання психології . - 1993 . - © 1 .
5. Кон І.С. Соціологія особистості. - М., 1967.
6. Кулага І. Формування єдиного відкритого освітнього простору як провідна тенденція розвитку сучасної системи освіти. www.niss.gov.ua/.../Science_educational-e2f67
7. Мудрик А.В. Соціалізація і " смутний час " . - М., 1991 . - С.7 .
8. Семенов В.Д. Взаємодія школи та соціального середовища . - М.: Педагогіка , 1990 . – 112с .